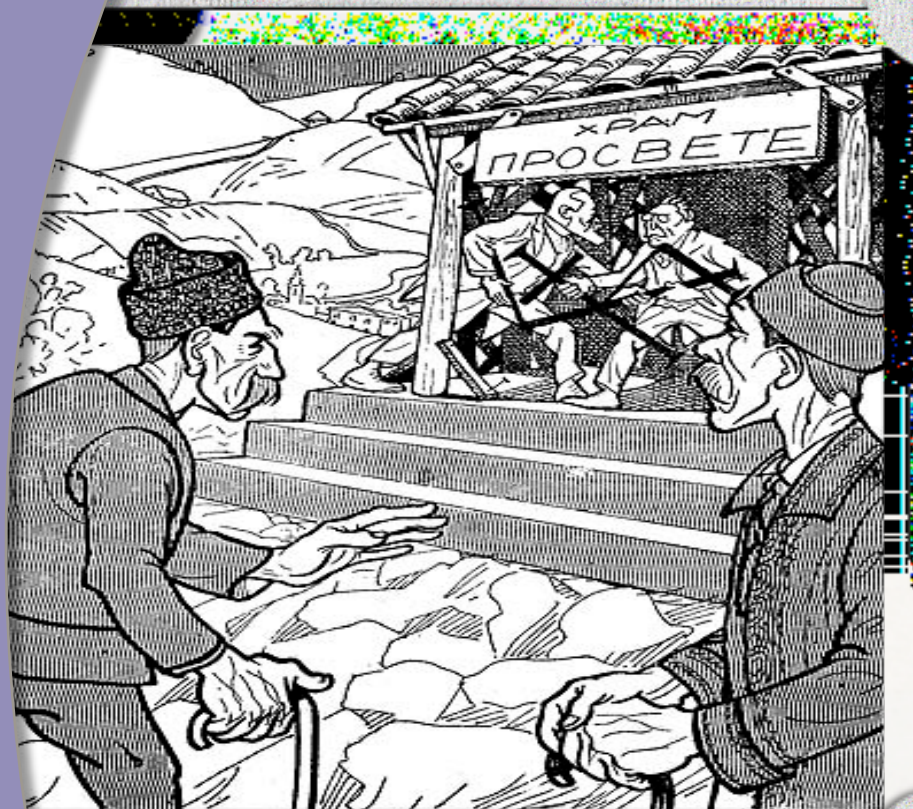

Бојана Дујковић Благојевић
Самојко Цвијановић

Писмени или послушни

Образовање у Краљевини
Југославији

Кључно питање:

Крајњи циљ образовања у Југославији 1918–1941. био је да створи послушног грађанина нације.

У којој мери је ово тачно када је у питању:

- а) политика;**
- б) пракса;**
- ц) настава.**

Тема:

Овај модул је о образовању у Краљевини Југославији у периоду од 1918. до 1941. Ова тема је изабрана зато јер је кроз различите образовне политике лако видети намере режима да кроз образовани систем обликује грађане да буду лојални династији и идеји интегралног југословенства. Ова тема је контроверзна јер показује какве су биле разлике између различитих подручја у држави и како су власти покушавале да те разлике превазиђу. Тема је релевантна за читав регион јер показује како је образовна политика прилагођавана у различитим деловима земље. Иако су закони важили за целу земљу, било је одступања у њиховом спровођењу. Разлике су биле посебно велике између севера и југа, а није било могуће образовати мањине.

Исходи учења

Разумевање основа образовног система у Краљевини Југославији:

- Ученици ће евалуирати историјске изворе у смислу њихове поузданости (званична документа наспрам усмених извора, итд.).
- Процениће намеру државе у пољу образовања и спровођењу мера.
- Кроз анализу извора, ученици уочавају и разумеју ограничења и препреке с којима се држава суочавала у спровођењу образовне политике.

Циљеви

Упознавање са образовним системом Краљевине Југославије. Како и на који начин је држава, користећи образовни систем, покушавала да формира послушне грађане одане династији у земљи са огромним економским, културним и уопште друштвеним разликама. Шта је држава желела да постигне кроз образовни систем, а шта је успела да реализује у пракси, покушаћемо да одговоримо кроз ову радионицу.

45
минута

Упутства за наставника

Наставник ће прочитати увод ученицима и представити тему часа. Ученици треба да се поделе у три групе.

Група 1 – Анализирање ставова и настојања државе да образује своје грађане.

Група 2 – Анализирање начина спровођења прокламованих образовних политика.

Група 3 – Постављање питање положаја наставника-учитеља, као извршиоца државне политике.

Корак 1 Увод (контекст) – ; наставник ће поделити ученике у 3 групе и прочитати увод.

Корак 2 Групни рад – ; свака група мора да прочита и анализира изворе, затим да припреми презентацију на флипчарту, одговарајући на кључно питање своје групе и попуњавајући следећу табелу:

Послушност и оданост националној идеји

Лични развој

Корак 3 Дискусија – ; свака група ће представити своје резултате.

Корак 4 Закључак – ; наставник треба да испише кључно питање на табли и кроз дискусију наведе ученике да одговоре на кључно питање, оцењујући сваку од тврдњи (5 најбоља, 1 најлошија).

АКТИВНОСТИ

Група 1:

Државна образовна политика

Задатак прве групе је да анализира изворе који говоре о активностима које је држава предузимала у области образовања (државне образовне политике, или шта је држава обећала да ће урадити у образовању).

Кључно питање

Какве мере је држава предузимала у образовању? Какви су били задаци образовног система Краљевине Југославије

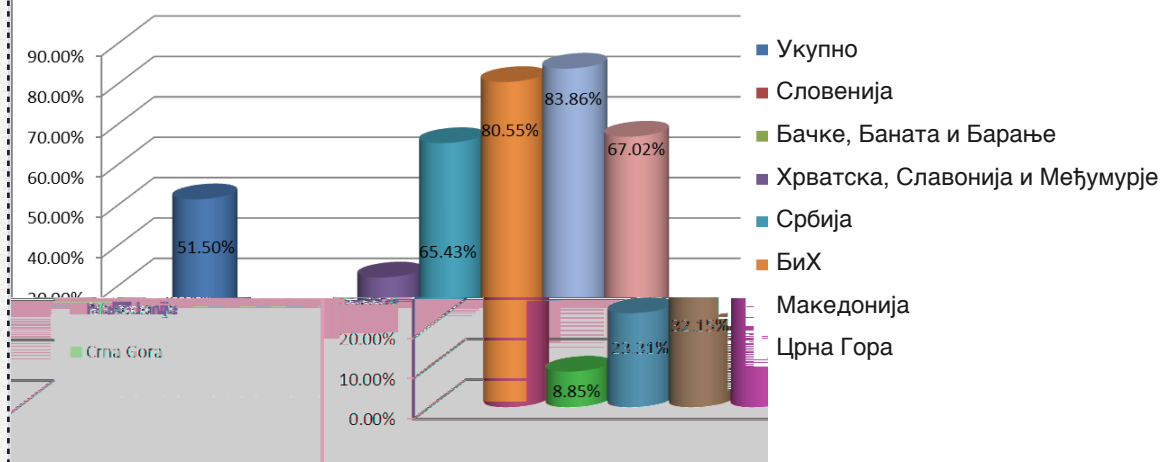
1918.

1939/40.

50,1%

Извор 1

Проценат неписмених у Краљевини Југославији старијих од 12 година 1 21. године

D. Batakovi, Nova istorija srpskog naroda, Beograd 2000, 293

Извор 2

Видовдански устав из 1 21.

Члан 16

„Настава је државна. У целој земљи почива на једној истој основи, прилагођавајући се средини којој се намењује. Основна настава је државна, општа и обавезна. Стручне школе се отварају према потребама занимања. Све установе за образовање под државним су надзором. Држава ће помагати рад на народном просвећивању. Мањинама друге расе и језика даје се основна настава на њиховом материнском језику под погодбама, које ће прописати закон.”

(Downloaded October 26, 2010)

Извор 3

Устав из 1 31.

Члан 16

„Све школе морају давати морално васпитање и развијати духовљанску свијест у духу народног јединства и верске трпељивости.”

Digitalna narodna biblioteka Srbije

<http://scc.digital.nb.rs/document/RA-ustav-1931>(downloaded October 26, 2012)

Извор 4

Химна Краљевине Југославије

„...Боже, спаси,
Боже храни
Нашег краља и наш род
Краља Петра, Боже храни
Моли ти се сав наш род...”

Извор 5

Називи школа

„Од школске 1929/30. велики број основних школа добија посебна имена. Највећи број имена везан је за династију. Десетак школа носе име 'Краљ ујединитељ', затим „Престолонаследник Петар” или касније 'Краљ Петар', те имена краљеве браће и принца Павла.”

Извор 6

Задаци школе

Након увођења диктатуре 1929. мења се и образовна политика. Културни и просветни програм режима, који је претходно одобрио краљ, презентован је Министарском савету 12. марта 1929. године. Творац програма, министар просвете Божидар Максимовић је наглашавао да је у целом периоду – од уједињења до завођења личне власти, а и непосредно после тога – постојала „стална тежња, невидљива а унеколико и несвесна, за стварањем племенских интелектуалних центара, који у крајњој линији лагано и постепено воде духовном и политичком тријализму, уместо да дејство просветне акције управо буде супротно”.

У низу акција и мера које су имале изразити идеолошки карактер, посебно место имао је рад на стварању јединственог просветног програма, изједначавању правописа и терминологије, унификацији просветног законодавства, изради јединствених уџбеника за јединствену школу, народном просвећивању... У просветном програму задатак основне школе није био да само шири писменост „него, и још више, да национално васпитава”.

Ljubodrag Dimi, *Integralno jugoslovenstvo i kultura 1929-1931. godine*, str. 334-340
<http://www.cpi.hr/download/links/hr/6978.pd> (downloaded October 26, 2012)

Извор 7

Основна школа Краљ Петар, Београд, Србија

Извор 8

Соколски дом Краљ Александар, Добој, Босна и Херцеговина

Извор 9

Званични називи матерњег језика у Краљевини Југославији

- 1918. Српски или хрватски језик
- 1926. Српско-хрватско-словеначки језик
- 1934. Народни језик (српскохрватскословеначки језик)

M. Papi, *kolstvo u BiH, 1918 - 1941*, Sarajevo 1984, 23-25

Питања за групу 1

- Које су најзначајније разлике између одредби Устава из 1921. и 1931?
 - Чему се тежило у образовању након увођења диктатуре 1929?
 - Ко је била централна фигура у образовном систему Краљевине Југославије?
 - Шта је био главни васпитни циљ у Краљевини Југославији?
 - На који начин је држава покушавала да свим својим грађанима обезбеди једнака права на образовање?
 - Шта се желело постићи изменама назива матерњег језика у Краљевини Југославији?
- У којој мери је то било политичко питање?

Извор 6

Службени језик и настава

Мишљење школског надзорника за град Битољ, Г. Тасића о изјави учитељице Ј. Марковић, достављено просветном одељењу у Битољу 30. јуна 1927.

„Током ове школске године из северних крајева у Битољ је премештена г. Јерина Марковић, којој сам поверио један трећи разред и која на први поглед изгледа да добро влада литерарним језиком. Међутим, при провери рада у њеном одељењу констатовао сам и нешто што је и она признала током разговора. Деца су одговарала да су Македонци и да говоре македонски језик. То ме је изненадило, јер сам констатовао да наставница није могла или није хтијела да деци објасни појам српског имена. Није могуће да су деца тражила да она прича на дијалекту на коме не сме да се реализује настава... Моје принципијелно и скромно мишљење је да се једном рашчисти са просветним радницима који не одговарају за ове крајеве.”

II, 1981, 136.

Извор 8

Бој ћирилице и латинице

— ГДЕ ОНИХ БУДАЛА ТАМО, ГДЕ СЕ БИЈУ ЗБОГ ЋИРИЛИЦЕ И ЛАТИНИЦЕ, А МИ НЕ ЗНАМО НИ ЈЕДНУ НИ ДРУГУ.

Текст испод слике:

Где оних будала тамо, где се бију због ћирилице и латинице, а ми не знамо ни једну ни другу.

Извор 7

Узроци непохађања школе.

Бановинско наставничко веће Дринске бановине позабавило се између осталог и испитивањем узрока неуредном поласку у школе, па је утврдило да су узроци:

- 1) у недовољно развијеној свести о потреби и користи школовања деце;
- 2) у сиромаштву;
- 3) у лошим теренским и саобраћајним приликама;
- 4) у практично непримењивим постојећим законским прописима о кажњавању немарних.

Izvjete taj o situaciji u Drinskoj banovini, knjiga 3 (1936-1939), ur. Andrej Rodinis, 646, Sarajevo 2011.

Извор 9

Став наставника о плану и програму

„Наставничко вијеће Дринске бановине на свом III засједању у дане 11, 12 и 13. марта 1939. године позабавило се опширно питањем данашњег наставног плана и програма за народне основне школе, па је констатовало: да садашњи наставни план и програм не одговара ни бројем часова, ни избором наставних предмета постављеним начелима у чл. 1 Закона о народним школама, који говори о задатку народне школе; да данашњи наставни план и програм по свом унутрашњем склопу не одговара постављеним начелима у чл. 44 Закона о народним школама; да наше народне школе раде под врло различитим условима и да има разних типова школа (подјељених, неподјељених, сеоских, градских, мањинских), па да је немогуће данашњи јединствени наставни план и програм ваљано спровести у свим разним типовима школа.”

Izvjete taj o situaciji u Drinskoj banovini, knjiga 3 (1936-1939),

Извор 10

Разлике међу децом

„Два часа су била у дворишту католичке цркве. Наша учитељица је била часна сестра. Половина ђака били су муслимани, а друга половина католици. Нарочито у Призрену, мада је било националних разлика између муслиманске дјеце. Два пута седмично, уторком и петком, имали смо часове вјеронауке.”

Z. Volkan rođen je u Prizrenu u 1928. Studirao je u muslimansko-srpskom klasu 1935-1936. Ovaj intervju je napravljen u njegovom domu 30. sije nja, 2012.

Питања за групу 2

- Какве и колике су биле разлике у проценту писмености између различитих крајева у Краљевини?
- Чиме се могу такве разлике објаснити?
- Шта су биле главне препреке у примени закона о образовању које је држава прописала?
- Колико су законодавци били свесни реалних проблема на терену (анализирај карикатуру)?
- У којој мери неписменост становништва сведочи о степену развоја друштва?

Извор 7 Професори и наредници

” : Сви смо ми знали да ћеш ти као најбољи
ђак постати професор, а мене као слабог ђака
избацише из школе, те сам сада обичан наредник.

: Камо среће да сам и ја био рђав ђак.”

<http://www.udi.rs/gallery.asp?gal=2&sl=12>(downloaded October
26, 2012)
Karikatura Profesori I narednici

Питања за групу 3

- Поређај изворе према важности. Пронађи најважнији извор од понуђених, са становишта личне слободе учитеља.
- Осим образовања ђака, које су биле најважнији задаци учитеља? Шта су државне власти очекивале од својих учитеља?
- Какав је био однос друштва према учитељима? У којој мери су СЋ